

03.03.2017

Суржик Л.

Півпрофесора, три чверті завлаба...

Група дослідників надіслала на ім'я Прем'єр-міністра В. Гройсмана і президента НАН України Б. Патона звернення з приводу запровадження режиму неповної зайнятості в наукових установах Національної академії наук України ([Дзеркало тижня. Україна](#)).

<...> Переведення наукових працівників на неповний робочий час – уже усталена практика в НАН України. Скорочений робочий тиждень, вимушені відпустки, неповна зайнятість – 0,8 %, 0,75, півставки. Торік було оголошено і частково проведено «оптимізацію структури установ» академії, що означає об'єднання або ліквідацію підрозділів, скорочення штату та звільнення працівників. За даними НАН України, станом на 1 січня 2016 р., тобто до оптимізації, у системі академії працювало понад 37 тис. осіб, з них – 18 348 наукових працівників. Офіційних даних за минулий рік іще не оприлюднено.

Підвищення мінімальної заробітної плати і пов'язане з цим підвищення посадових окладів, не підкріплене реальними коштами, поставило адміністрацію наукових установ у складне становище. З одного боку, нестача коштів, а з іншого – норма закону, яка забороняє допускати фінансову заборгованість.

У ситуації, коли коштів фонду заробітної плати для стовідсоткової виплати зарплати бракує, і при цьому ніхто не пояснює причин цього (наприклад, Президія НАН України не задоволена окремими показниками діяльності установи), адміністраціям не залишається нічого іншого, як переводити всіх працівників на неповну зайнятість.

Профспілкові комітети низки наукових установ Львова і Києва не погодили штатного розпису, який «узаконює» режим неповного робочого часу протягом 2017 р. Голова профкому Інституту фізики конденсованих систем доктор фізико-математичних наук А. Трохимчук в інтерв'ю DT.UA аргументує рішення колективів наукових установ так.

– Якщо НАН України недофінансовується, а її керівний орган – президія – не в змозі переконати уряд збільшити бюджетне фінансування, то тоді він зобов'язаний зробити одне з двох: або розподілити суму нестачі фінансування рівномірно між усіма установами НАН України, або озвучити критерії, за якими фінансування може рівномірно розподілитися між установами.

– Тобто ви за те, щоб цей процес був справедливий і прозорий?

– Саме так. Тому й вирішили скористатися наданим законодавством правом і не погодили штатних розписів установ на 2017 р. Річ у тому, що в роз'ясненнях щодо застосування Закону України від 06.12.2016 р. № 1774-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» Міністерство соціальної політики України зобов'язало державні адміністрації взяти на контроль питання забезпечення підвищення мінімальної заробітної плати, недопущення «зрівнялівки» в розмірах заробітної плати, скорочення та переведення працівників на неповний робочий час. Запровадження режиму неповної (в окремих випадках до 50 %) зайнятості працівників є порушенням норм чинного законодавства про працю, а крім того, – порушенням галузевої Угоди між НАН України та профспілкою працівників НАН України щодо 100-відсоткової виплати їм заробітної плати.

Хочу наголосити: ми усвідомлюємо, що глобальною причиною фінансових проблем у НАН України є неприпустимо низький рівень обсягів бюджетного фінансування урядом наукової сфери України в цілому. Однак ми свідомо не акцентуємо уваги на цьому чиннику, оскільки, на нашу думку, механічне збільшення обсягів бюджетного фінансування академії без реформування діючої системи розподілу коштів між установами НАН України лише тимчасово послабить гостроту проблем. Тому на даному етапі ми домагаємося, щоб наш роботодавець – Президія НАН України, відповідно до чинного законодавства, виконувала свої функціональні обов'язки, які, крім усього іншого, передбачають рейтингування установ шляхом проведення атестації та використання результатів цього рейтингування при розподілі бюджетного фінансування, і, по-друге, надав можливість установам академії працювати зі 100-відсотковою зайнятістю.

Звернувшись до керівництва НАН України, ми виклали своє бачення першочергових заходів для розв'язання проблеми. Якщо ж питання неповної зайнятості не вирішуватиметься або будуть спроби блокувати діяльність наукових установ (нібито через те, що штатні розписи не погоджені профспілковими комітетами), то в нас не залишиться іншого виходу, як звернутися до суду.

– Дослідники нарікають на те, що система розподілу коштів «не зав'язана на якість наукових досліджень». Як таке може бути, що провідним інститутам академії бракує коштів на зарплату? Адже відомо, що, зокрема, торік були інститути, які фінансувалися стовідсотково.

– Непрозорість та відсутність залежності рівня фінансового забезпечення установ від ефективності їхньої роботи – одна з головних вад системи розподілу бюджетних коштів у НАН України. Незрозуміла також

практика фінансування самої президії академії за окремою бюджетною програмою. Як результат – недофінансування основної бюджетної програми НАН України не позначається на фінансовому стані її керівництва. Вже вкотре ми звертаємося до президії з проханням, щоб на веб-сторінці НАН України було подано максимально повну інформацію про фінансовий стан, чисельність працівників по кожній з установ, включно з президією академії, за останні п'ять років. Ще одне питання: чи потрібна в структурі фінансування академії така бюджетна програма, як «Медичне обслуговування працівників НАН України»? Адже очевидно, що це обслуговування доступне не всім працівникам академії. У кращому разі програмою можуть скористатися лише ті її працівники, які проживають у Києві. Чи не доцільніше було б використати ці 65 млн грн бюджетних коштів на заробітну плату?

На сьогодні ще достеменно невідомо, якою буде загальна цьогорічна картина фінансуванням наукових установ НАН України. Статистика ж минулого року свідчить, що розподіл фонду заробітної плати по академічних установах був дуже нерівномірним. Так, за даними Президії НАН України, станом на початок серпня 2016 р. зі 181 установи академії лише 40 і, звісно, президія мали обсяги фінансування, що давали змогу стовідсотково виплачувати зарплату впродовж року. Фінансування всіх інших установ було недостатнім. Серед них – і лідери рейтингу цитування (за даними наукометричних баз даних Web of Science та Scopus) Інститут теоретичної фізики ім. М. Боголюбова, Національний науковий центр «Харківський фізико-технічний інститут», Інститут фізики, Інститут фізіології ім. О. Богомольця, Інститут ядерних досліджень та багато інших. В окремих установах нестача коштів становила від 4 до 6 місяців.

Звичайно, ми раді за наших колег з Інституту кібернетики ім. В. Глушкова (штат 677 працівників), Інституту відновлюваної енергетики (219), Інституту харчової біотехнології та геноміки (113), Інституту еволюційної екології (194), Інституту економіки та прогнозування (310), Технічного центру (86), Інституту телекомунікацій і глобального інформаційного простору (112), які торік були профінансовані стовідсотково. Єдине, що хотілося б знати, – якими критеріями послуговується Президія НАН України? Щоб колективи і наших установ мали можливість працювати над поліпшенням своїх показників і так само отримувати стовідсоткове фінансування...